

LJbC19 Římské trestní právo – 7. přednáška – fragmenty

JUDr. Miroslav Frýdek

©

Crimen pecuniae repetundae I. – provincie

ŘÍM A PROVINCIE

- 241 př. n. l. – Sicilie
- 238 př. n. l. – Korsika a Sardinie
- 203 př. n. l. – Předalpská Galie (roku 42 sloučena s Itálií)
- 197 př. n. l. – Hispania Citerior a Ulterior
- 167 př. n. l. – Ilirie
- 148 př. n. l. – Makedonie
- 146 př. n. l. – Afrika
- 129 př. n. l. – Asie
- 121 př. n. l. – Zaalpská Galie
- 74 př. n. l. – Bithýnie
- 74 př. n. l. – Kréta a Kyrenaika
- 64 př. n. l. – Kilíkie
- 64 př. n. l. – Sýrie
- 59 př. n. l. – Kypr
- 51 př. n. l. – Galie (rozdělená v roce 22 př. n. l.)
- 30 př. n. l. – Egypt v osobním vlastnictví Octaviana Augusta, spravován zvláštním místodržitelem s titulem praefectus Augustalis

PROVINCIE V PRAMENECH

Livius Ab Urbe condita III,4 Bellum inde haud dubium haberi. Sp. Furius consulum alter cui ea prouincia_euenerat profectus in Aequos, Hernicorum in agro populabundum hostem inuenit, ignarusque multitudinis, quia nusquam uniuersa conspecta fuerat, imparem copiis exercitum temere pugnae commisit.

Spurius Furius, jeden z konsulů, jemuž ten úkol připadl vytrhl proti Aequům a našel nepřítele drancujícího na území Herinků. Protože nevěděl, jaký je jejich počet – nikde totiž nebyla spatřena ta branná síla pohromadě – nerozvážně svedl do boje vojsko, jež se jí nerovnilo silou válečných sborů.

Livius Ab Urbe condita X, 11 T. Manlio consuli **prouincia Etruria** sorte euenit; qui uixdum ingressus hostium fines, cum exerceretur inter equites, ab rapido cursu circumagendo equo effusus extemplo prope exspirauit; tertius ab eo casu dies finis uitae consuli fuit.

Konsulu Titu Manliovi připadla losem provincie Etrurie. Sotva vkročil na území nepřátelské, byl shozen s koně při cvičení mezi jezdci, když ho otáčel při rychlé jízdě, a skoro hned vydechl naposledy; po tomto pádu třetí den nastal konec konsulova života.

Livius Ab Urbe condita X, 12 Haec postquam audita sunt Romae, bellum Samnitibus et patres censuerunt et populus iussit. **Consules inter se prouincias partiti sunt**: Scipioni Etruria, Fulvio Samnites obuenerunt, diuersique ad suum quisque bellum proficiscuntur.

Když to v Římě uslyšeli (Samnité vyhrožovali kněžím Fetiálům – vyjednávačům, že pokud vstoupí do jejich shromáždění, tak „neodlezou se zdravou kůží“.), usnesli se otcové i lidový sněm nařídít vypovězení války Samnitům. Konsulové si mezi sebou rozdělili provincie. Scipionovi připadla Etrurie, Fulviovi Samnité. Každý jinou cestou se vydali ke svému vojsku.

Livius Ab Urbe condita X, 14 Consules noui, Q. Fabius Maximus quartum et P. Decius Mus tertium, cum inter se agitarent uti alter Samnites hostes, alter Etruscos deligeret, quantaeque in hanc aut in illam prouinciam copiae satis et uter ad utrum bellum dux idoneus magis esset.

Noví konsulové Quintus Fabius Maximus počtvrté a Publius Decius Mus potřetí, mezi sebou vyjednávali, aby jeden z nich si vybral Samnity za nepřátele druhý Etrusky a jak veliké válečné sbory by dostačovaly do této nebo do oné provincie, a který z nich by byl vhodnější vojevůdce pro tu, či onu válku.

Livius Ab Urbe condita X,17 Huius oppugnatarum urbium decoris pars maior in quibusdam annalibus ad Maximum trahitur; Murgantiam ab Decio, a Fabio Ferentinum Romuleamque oppugnatas tradunt. Sunt qui nouorum consulum hanc gloriam faciant, quidam non amborum sed alterius, L. Volumni: ei Samnium **prouinciam euenisse**.

Někteří letopisci přičítají větší část válečné cti z dobývání měst Maximovi. Vkládají, že Murgantia byla obležením vzata zásluhou Deciovou, Ferentinum a Romulea přičiněním Fabiovým. Někteří analisté přiznávají tuto slávu nový konsulům, někteří ne oběma nýbrž jednomu z nich, Luciu Volumniovi; jemu prý připadlo Samnium jako konsulský úděl.

Livius Ab Urbe condita X, 18 "satin salue" inquit, "L. Volumni? ut sese in Samnio res habent? **quae te causa ut prouincia tua excederes induxit?**" Volumnius in Samnio res prosperas esse ait, litteris eius accitum uenisse;

„Jak se ti vede Lucie Volumnie? Jaké jsou poměry v Samniu? Copak tě přimělo, abys odešel ze své provincie?“.

Livius Ab Urbe condita X, 19 **Etruriam et Samnium prouincias** esse; utram mallet eligeret; suo exercitu se uel in Etruria uel in Samnio rem gesturum.

Prý tu jsou provincie Etrurie a Samnium, aby si vybral, kterou z obou chce.

Livius Ab Urbe condita X, 24 Q. Inde Fabius quintum et P. Decius quartum consulatum ineunt, tribus consulatibus censuraque collegae, nec gloria magis rerum, quae ingens erat, quam concordia inter se clari. Quae ne perpetua esset, ordinum magis quam ipsorum inter se certamen interuenisse reor, patriciis tendentibus ut **Fabius in Etruriam extra ordinem prouinciam haberet**, plebeiis auctoribus Decio ut ad sortem rem uocaret. Fuit certe contentio in senatu et, postquam ibi Fabius plus poterat, reuocata res ad populum est. In contione, ut inter militares uiros et factis potius quam dictis fretos, pauca uerba habita. ... Omnes ante se consules **sortitos prouincias esse**: nunc extra sortem Fabio senatum prouinciam dare.

Potom nastoupili na konsulát Quintus Fabius popáté a Publius Decius počtvrté, kteří spolu zastávali tři konsuláty a censuru a stali se známými o nic více slávou svých činů – ta byla nesmírná – než vzájemnou svorností. Ale spor mezi stavy, spíše než mezi nimi samými zabránil – jak se domnívám – aby jejich sláva nebyla trvalá; patricijové se totiž snažili, aby Fabius dostal Etrurii mimořádně jako provincii, ale plebejové naváděli Decia, aby se odvolával na rozdělení úkolů konsulských podle losu. Byl zajisté o to spor v senátu. Protože tam Fabius měl větší vliv, byla ta záležitost předána lidovému sněmu. Na debatním shromáždění bylo o tom proneseno jen málo slov, jak to bývá mezi muži vojenského stavu, kteří spoléhají spíše na činy než na řeči. ... Všichni konsulové před ním prý mezi sebou losovali, kdo kterou provincii dostane, nyní prý senát určuje provincii Fabiovi mimo losování.

Livius Ab Urbe condita XXI, 17 Nominatae iam antea consulibus prouinciae erant; tum sortiri iussi. Cornelio Hispania, Sempronio Africa cum Sicilia euenit. Sex in eum annum decretae legiones et socium quantum ipsis uideretur et classis quanta parari posset. Quattuor et uiginti peditum Romanorum milia scripta et mille octingenti equites, sociorum quadraginta milia peditum, quattuor milia et quadringenti equites; naues ducentae uiginti quinqueremes, celoces

uiginti deducti. Latum inde ad populum uellent iuberent populo Carthaginiensi bellum indici; eiusque belli causa supplicatio per urbem habita atque adorati di, ut bene ac feliciter eueniret quod bellum populus Romanus iussisset. Inter consules ita copiae diuisae: Sempronio datae legiones duae – ea quaterna milia erant peditum et treceni equites - et sociorum sedecim milia peditum, equites mille octingenti; naues longae centum sexaginta, celoces duodecim. Cum his terrestribus maritimisque copiis Ti. Sempronius missus in Siciliam, ita in Africam transmissurus si ad arcendum Italia Poenum consul alter satis esset. Cornelio minus copiarum datum, quia L. Manlius praetor et ipse cum haud inualido praesidio in Galliam mittebatur; nauium maxime Cornelio numerus deminutus; sexaginta quinqueremes datae - neque enim mari uenturum aut ea parte belli dimicaturum hostem credebant - et duae Romanae legiones cum suo iusto equitatu et quattuordecim milibus sociorum peditum, equitibus mille sescentis. Duas legiones Romanas et decem milia sociorum peditum, mille equites socios, sescentos Romanos Gallia prouincia eodem uersa in Punicum bellum habuit.

Provincie byly konsulům přidělovány již dříve; nyní však museli o ně losovat. Corneliovi připadla Hispánie, Semproniovi Afrika se Sicilií. Pro tento rok jim bylo přiděleno šest legií, k tomu tolik spojenců, kolik uznají za vhodné, a také veliké loďstvo, jaké se dá vystrojit. Bylo povoláno čtyřiaadvacet tisíc římských pěšáků a osmnáct set jezdců, čtyřicet tisíc spojeneckých pěšáků a čtyři tisíce čtyři sta jezdců; spuštěno dvě stě dvacet pětiveslic a dvacet rychlých lodic. Nadobyl podán návrh lidu, aby stanovil a schválil vypovězení války kartáginskému národu. Za tuto válku vyhlásil Řím veřejné modlitby po celém městě; všichni měli vyzývat bohy, aby dobře a šťastně skončila válka, ke které se římský národ rozhodl. Vojenské síly byly konsulům rozděleny takto: Sempronius dostal dvě legie – každá měla po čtyřech tisících pěšáků a třech stech jezdců – a k tomu ze spojeneckých řad šestnáct tisících pěšáků, osmnáct jezdců, sto šedesát válečných lodí a dvanáct rychlolodí. S těmito pozemními a námořními silami byl Tiberius Sempronius vyslán na Sicílii s úkolem přepravit se do Afriky, stačí-li ovšem druhý konsul na to, aby zabránil Punovi vstoupit do Itálie. Corneliovi bylo přiděleno méně branných sil, poněvadž také praetor Lucius Manlius byl poslán do Galie, a to s vojskem ne právě malým. Corneliovi zmenšili především počet lodí: dostal šedesát pětiveslic – nepředpokládalo se totiž, že nepřítel dostal k moři nebo že si zvolí právě tento způsob války –, dvě římské legie s jízdou, která k nim patřila, čtrnáct tisíc spojeneckých pěšáků a šestnáct tisíc jezdců. Provincie Galie obdržela k témuž účelu, totiž pro punskou, šest set Římanů.

Livius Ab Urbe condita XXXI, 6 P. Sulpicio **provincia Macedonia** sorti euenit isque rogationem promulgauit, 'uellent iuberent Philippo regi Macedonibusque qui sub regno eius essent, ob iniurias armaque inlata sociis populi Romani bellum indici.' alteri consulum Aurelio **Italia provincia** obtigit. **praetores** exinde sortiti sunt C. Sergius Plautus **urbanam**, Q. Fuluius Gillo **Siciliam**, Q. Minucius Rufus **Bruttios**, L. Furius Purpurio **Galliam**.

Publiu Sulpiciovi připadla losem provincie Makedonie a ten dal vyhlásit dotaz na lidovém sněmu, zda si přejí a nařizují, aby králi Filipovi a Makedoňanům, kteří jsou pod jeho královskou mocí, byla vypovězena válka pro bezpráví a válečnou akci vedenou proti spojencům národa římského. Druhému z konsulů, Aureliovi, připadla Itálie jako úřední působiště. Potom se vylosovali praetoři, a to Gaius Sergius Plautus městskou praeturu, Quintus Fulvius Gillo Sicílii, Quintus Minucius Rufus Bruttium, Lucius Furius Purpuro Galii.

Livius Ab Urbe condita VI,26 i.f. Tantum fere uerborum ab Tusculanis factum. pacem in praesentia nec ita multo post **ciuitatem** etiam impetrauerunt. „Tolik asi slov (před římským senátem) promluvili Tuskulové. Dosáhli tak pro ten čas míru a nedlouho potom i římského občanství.

In Verr. II, 1: „Ale dřív než budu mluvit o škodách Sicílie, považuji za nutné říci něco málo o důstojnosti, starobylosti a užitečnosti této provincie pro náš stát. Vždyť máte sice svědomitě pečovat o všechny spojence a provincie, soudcové, ale o Sicílii obzvlášť, a to z přemnoha nanejvýš spravedlivých příčin, především proto, že se Sicílie první ze všech cizích národů přiklonila k přátelství římského národa a dala se pod jeho ochranu: První ze všech, a to je naší říši k ozdobě, byla nazvána provincií, první dala našim předkům možnost poznat, jaké je to slavné poroučet jiným národům, ona jediná byla tak věrná a oddaná římskému národu že obce onoho ostrova, které jednou uzavřely přátelství s námi, nikdy později od nás neodpadly, nýbrž převážná většina jich, a mezi nimi ty nejslavnější, bez přerušení v tomto přátelství setrvala. A tak naši předkové při budování své říše z této provincie vkročili do Afriky. Vždyť by nebyla obrovská moc Kartága tak snadno klesla, kdyby nebyla po ruce Sicílie jako zásobovací základna i jako útočiště pro naše loďstva.“

In Verr. II, 3: A jak významné, soudcové, je to, co si možná ani dobře neuvědomujeme, že máme mnoho majetnějších občanů, protože mají tak blízko věrnou a výnosnou provincii, kam si snadno mohou zajet a kde rádi obchodují. Jedněm z nich poskytuje v bohaté míře zboží a

propouští je s výdělkem a ziskem, jiné zdržuje, aby se podle libosti věnovali zemědělství, chovu dobytka a obchodu a aby se tam nakonec trvale usadili a našli domov. A to je nemalá výhoda pro stát, že je takový počet občanů tak blízko domova poután tak užitečnými a výnosnými zájmy. A protože poplatné země a provincie jsou jakýmsi statky římského národa, je římskému národu mil blízkost této provincie, právě tak jako vy máte největší potěšení z těch statků, které jsou blízko.

Zápisky o válce galské I, 7 *Caesari cum id nuntiatum esset, eos per provinciam nostram iter facere conari, maturat ab urbe proficisci et quam maximis potest itineribus in Galliam ulteriorem contendit et ad Genavam pervenit. Provinciae toti quam maximum potest militum numerum imperat (erat omnino in Gallia ulteriore legio una), pontem, qui erat ad Genavam, iubet rescindi. Ubi de eius adventu Helvetii certiores facti sunt, legatos ad eum mittunt nobilissimos civitatis, cuius legationis Nammeius et Verucloetius principem locum obtinebant, qui dicerent sibi esse in animo sine ullo maleficio iter per provinciam facere, propterea quod aliud iter haberent nullum: rogare ut eius voluntate id sibi facere liceat. Caesar, quod memoria tenebat L. Cassium consulem occisum exercitumque eius ab Helvetiis pulsum et sub iugum missum, concedendum non putabat; neque homines inimico animo, data facultate per provinciam itineris faciundi, temperaturos ab iniuria et maleficio existimabat. Tamen, ut spatium intercedere posset dum milites quos imperaverat convenirent, legatis respondit diem se ad deliberandum sumpturum: si quid vellent, ad Id. April. reverterentur.*

Když Caesar dostal zprávy o tom, že Helvétiové usilují táhnout naši Provincii, urychlí svůj odchod z Říma, spěchá co možná nejrychleji do Zadní Galie a dorazí ke Genavě. Uloží celé provincii co možná největší počet vojáků – v Zadní Galii byla totiž jedna jediná legie –, most u Trnavy dá strhnouti. Jak se Helvéciové dověděli o jeho příchodu, vyšlou k němu hned s poselstvím nejpřednější šlechtice své obce, v jejichž čele byli Nammejus a Verukloécus, aby prohlásili Caesarovi, že zamýšlejí táhnout Provincii, a to bez jakékoli násilnosti, protože prý jiné cesty naprosto nemají. A prosí prý Caesara, aby tak směli učiniti s jeho svolením. Caesar měl v živé paměti, že to byli Helvéciové, kdo zabili konsula Lucka Kassia, porazili jeho vojsko a poslali pode jho. Mínil tedy, že se jim nic nesmí povolovat. Soudil také, že se lid smýšlení tak nepřátelského nezdrží násilností a škod, dostane-li se mu povolení táhnout Provincii. Přece však, aby získal času, dokud se mu nesejde vojenská hotovost, kterou nařídil, odpověděl poselstvu, že si vezme čas na rozmyšlenou; budou-li si čeho přát, ať prý přijdou zase třináctého dubna.

Gaius II, 26: ...solum Italicum mancipi esse, prouinciale nec mancipi esse.

Gaius II, 7: Sed **in prouinciali** solo placet plerisque solum religiosum non fieri, quia **in eo solo dominium populi Romani est uel Caesaris, nos autem possessionem tantum et usumfructum habere uidemur**; utique tamen, etiamsi non sit religiosum, pro religioso habetur: item quod in prouinciis non ex auctoritate populi Romani consecratum est, proprie sacrum non est, tamen pro sacro habetur.

Na půdě provinční však podle názoru většiny půda zasvěcená vzniknout nemůže, protože vlastnické právo k té půdě má národ římský nebo císař, nám pak – jak se uznává – náleží pouze držba či právo požívací (possessio vel ususfructus). V každém případě se ovšem takové místo, i když podle práva zasvěcené není, jako zasvěcené posuzuje.

Livus Ab Urbe condita XXXII, 27 Sex. Aelius consul ex Gallia comitiorum causa Romam cum redisset, creauit consules C. Cornelium Cethegum et Q. Minucium Rufum. Biduo post praetorum comitia habita. Sex praetores illo anno primum creati crescentibus iam prouinciis et latius patescente imperio; creati autem hi: L. Manlius Uolso C. Sempronius Tuditanus M. Sergius Silus M. Heluius M. Minucius Rufus L. Atilius

Konsul Sextus Aelius, který se vrátil z Galie do Říma, aby řídil volební sněm, dal za konsuly zvolit Gaia Cornelia Cethega a Quinta Minucia Rufa. Dva dny nato se konal sněm pro volbu praetorů. Toho roku (196. př. n. l.) bylo poprvé zvoleno šest praetorů (pozn. do této doby se volili čtyři praetoři: městský, cizinecký, pro Sicílii, pro Sardinii a Korsiku; od roku 197 př.n.l. pátý určený pro Přední Hispánii a sedmý určený pro Zadní Hispánii.), protože už přibývalo úředních úkolů a římské panství se prostíralo širě. Byli tak zvoleni: Lucius Manlius Volso, Gaius Sempronius Tuditanus, Marcus Sergilius Silus, Marcus Heluius, Marcus Minucius Rufus a Lucius Atilius.